

Predmet C-645/23**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

26. listopada 2023.

Sud koji je uputio zahtjev:

Corte d'appello di Bologna (Italija)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

26. listopada 2023.

Žalitelj:

Hera Comm SpA

Druga stranka u žalbenom postupku:

Falconieri Srl

Predmet glavnog postupka

Žalba podnesena Corteu d'appello di Bologna (Žalbeni sud u Bologni, Italija) protiv rješenja Tribunalea di Bologna (Sud u Bologni, Italija) od 19. travnja 2021. kojim je taj sud prihvatio zahtjev društva, druge stranke u žalbenom postupku, za povrat iznosa koji je neopravdano isplaćen društvu žalitelju te kojim je navedeni sud društvu žalitelju naložio povrat iznosa od 43 492,69 eura uvećanog za kamate.

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Zahtjevom za prethodnu odluku upućenim u skladu s člankom 267. UFEU-a Corte d'appello di Bologna (Žalbeni sud u Bologni) traži tumačenje članka 1. stavka 2. Direktive 2008/118/EZ kako bi mogao utvrditi: – može li se dodatni porez na trošarinu na električnu energiju smatrati „drugim neizravnim porezom” u smislu tog članka; – u slučaju potvrdnog odgovora, ima li navedeni članak izravne učinke i mogu li se talijanski propisi izuzeti iz primjene u okviru odnosa između pojedinaca.

Prethodna pitanja

(a) Je li dodatni porez na trošarinu na električnu energiju, koji država članica primjenjuje u iznosu koji odgovara djelomičnom ili višestrukom iznosu trošarine koja se već plaća na proizvod, obuhvaćen pojmom „drugi neizravni porezi” iz članka 1. stavka 2. Direktive Vijeća 2008/118/EZ od 16. prosinca 2008. o općim aranžmanima za trošarine i o stavljanju izvan snage Direktive 92/12/EEZ ili ga treba tumačiti samo kao povećanje stope trošarine, što znači da država članica može slobodno odlučiti da ga neće upotrijebiti za „posebne namjene” koje se zahtijevaju člankom 1. stavkom 2. Direktive 2008/118/EZ?

(b) U slučaju da je dodatni porez na trošarinu na električnu energiju obuhvaćen pojmom „drugi neizravni porezi”, treba li članak 1. stavak 2. Direktive Vijeća 2008/118/EZ od 16. prosinca 2008. tumačiti na način da ispunjava uvjete za to da se pojedinac pozove na njega pred nacionalnim sudom kako bi:

- prigovorio prodavatelju proizvoda na koji se primjenjuje dodatni porez na trošarinu, kojem je pojedinac vratio neizravni porez, da je porez koji država članica naplaćuje prodavatelju nezakonit jer se temelji na nacionalnoj odredbi koja se protivi pravnom pravilu Direktive;
- posljedično od prodavatelja koji se od njega namirio zatražio povrat neopravdanog plaćenog iznosa?

Navedeno pravo Unije

Načelo nadređenosti (Izjave priložene Završnom aktu Međuvladine konferencije na kojoj je donesen Ugovor iz Lisabona potpisan 13. prosinca 2007., A. IZJAVE O ODREDBAMA UGOVORA – 17. Izjava o nadređenosti); načela djelotvornosti i ekvivalentnosti (članak 47. prvi stavak Povelje Europske unije o temeljnim pravima, članak 19. stavak 2. UFEU-a); načelo lojalne suradnje (članak 4. stavak 3. UFEU-a, članak 288. UFEU-a, članak 1. stavak 2. i članak 9. stavak 2. Direktive 2008/118/EZ)

Navedeno nacionalno pravo

Decreto-legge del 28 novembre 1988, n. 511 (Uredba sa zakonskom snagom br. 511 od 28. studenoga 1988.)

Preambula: „Uzimajući u obzir izvanrednu nužnost i hitnost osiguravanja potrebnih sredstava regionalnim i lokalnim financijskim tijelima kako bi se zajamčilo obavljanje institucionalnih zadaća [...]”

Članak 6. u verziji koja je bila na snazi prije njegova ukidanja:

„1. Uspostavlja se dodatni porez na trošarinu na električnu energiju iz članka 52. i sljedećih članaka [...] Testa unico delle accise (Pročišćeni tekst odredbi o trošarinama) u iznosima od:

- (a) 18,59 eura po tisuću kilovatsati u korist općina za sva korištenja u kućanstvima [...]
- (b) 20,40 eura po tisuću kilovatsati u korist općina za sva korištenja u kućama za odmor;
- (c) 9,30 eura po tisuću kilovatsati u korist pokrajina za sva korištenja u objektima i mjestima koji nisu kućanstva za sve korisnike do gornje granice od 200 000 kilovatsati potrošnje mjesečno.

2. Odlukom, koja se donosi u rokovima za odobrenje okvirnog proračuna, pokrajine mogu povećati iznos iz stavka 1. točke (c) do 11,40 eura po tisuću kilovatsati. [...]

3. Dodatne poreze na trošarinu iz stavka 1. plaćaju obveznici iz članka 53. Pročišćenog teksta odredbi o trošarinama u trenutku opskrbe krajnjih potrošača električnom energijom odnosno, u slučaju električne energije koja je proizvedena ili kupljena za vlastite potrebe, u trenutku potrošnje. Dodatni porezi na trošarinu obračunavaju se i ubiru pod istim uvjetima kao i trošarina na električnu energiju. [...].”

Decreto legislativo del 26 ottobre 1995, n. 504 (Zakonodavna uredba br. 504 od 26. listopada 1995.), članak 52. stavak 1.: „Trošarina na električnu energiju [...] plaća se u trenutku opskrbe krajnjih potrošača odnosno u trenutku potrošnje u slučaju električne energije proizvedene za vlastite potrebe, pri čemu se primjenjuju stope iz Priloga I.”

Decreto-legge del 29 dicembre 2010, n. 225 (Uredba sa zakonskom snagom br. 225 od 29. prosinca 2010.), članak 2. stavak 2.*bis*: „Dok se ne dovrši provedba svih odredbi financijske prirode u pogledu ciklusa gospodarenja otpadom [...], izravni i neizravni troškovi cijelog ciklusa gospodarenja otpadom mogu se nadoknaditi u cijelosti [...] na sljedeće načine: [...]; (b) općine mogu donijeti odluku o odgovarajućem povećanju dodatnog poreza na trošarinu na električnu energiju iz članka 6. stavka 1. točaka (a) i (b) Uredbe sa zakonskom snagom br. 511 od 28. studenoga 1988. [...], pri čemu to povećanje ne smije biti veće od važećeg iznosa navedenog dodatnog poreza”.

Decreto legislativo del 14 marzo 2011, n. 23 (Zakonodavna uredba br. 23 od 14. ožujka 2011.), članak 2. stavak 6.: „Od 2012. dodatni porez na trošarinu na električnu energiju iz članka 6. stavka 1. točaka (a) i (b) Uredbe sa zakonskom snagom br. 511 od 28. studenoga 1988., koja je uz izmjene pretvorena u zakon Leggeom 27 gennaio 1989, n. 20 (Zakon br. 20 od 27. siječnja 1989.), ne primjenjuje se u regijama koje imaju redovni status [...].”

Decreto-legge del 2 marzo 2012, n. 16 (Uredba sa zakonskom snagom br. 16 od 2. ožujka 2012.), članak 4. stavak 10.: „Članak 6. Uredbe sa zakonskom snagom br. 511 od 28. studenoga 1988., koji je uz izmjene pretvoren u zakon Zakonom br. 20 od 27. siječnja 1989., stavlja se izvan snage od 1. travnja 2012. kako bi se nacionalne porezne odredbe koje se primjenjuju na potrošnju električne energije uskladile s odredbama članka 1. stavka 2. Direktive Vijeća 2008/118/EZ od 16. prosinca 2008. o općim aranžmanima za trošarine i o stavljanju izvan snage Direktive 92/12/EEZ”.

Decreto legislativo del 26 ottobre 1995, n. 504 (Zakonodavna uredba br. 504 od 26. listopada 1995.)

Članak 2. stavak 1.: „Porezna obveza za trošarinsku robu nastaje u trenutku njihove proizvodnje, uključujući ekstrakciju iz tla ako je trošarina primjenjiva, ili u trenutku njihova uvoza”.

Članak 53. stavak 1. točka (a): „Obveznici plaćanja trošarine na električnu energiju jesu: (a) subjekti koji krajnjim potrošačima izdaju račun za električnu energiju, u nastavku označeni kao prodavatelji”.

Članak 16. stavak 3.: „Nakon što plate porez stjecateljima proizvoda za koje su sami ti subjekti platili porez, potraživanja obveznika plaćanja trošarine mogu se naplatiti od tih stjecatelja s osnova regresa [...]”.

Članak 14.: „1. Trošarina se vraća kad je neopravdano plaćena; [...]

2. [...] zahtjev za povrat treba podnijeti u prekluzivnom roku od dvije godine od datuma plaćanja odnosno od datuma na koji se može ostvariti pripadajuće pravo. [...]

4. Ako se po završetku sudskog postupka subjektu koji ima obvezu plaćanja trošarine naloži da trećim osobama vrati iznose koji su neopravdano naplaćeni na ime regresa za plaćene trošarine, povrat se zahtijeva od navedenog subjekta koji ima obvezu plaćanja u prekluzivnom roku od devedeset dana od dana kad je postala pravomoćna presuda kojom se nalaže povrat iznosâ”.

Članak 2033. Codicea civile (Građanski zakonik): „Osoba koja je platila iznos koji ne duguje ima pravo na povrat plaćenog iznosa. [...]”.

Sažet prikaz činjenica i postupka

- 1 Društvo za opskrbu električnom energijom (žalitelj) sklopilo je 1. listopada 2009. s društvom kupcem (druga stranka u žalbenom postupku) ugovor o redovitoj opskrbi električnom energijom. Do 1. travnja 2012., što je datum ukidanja članka 6. Uredbe sa zakonskom snagom br. 511/1988, društvo za opskrbu električnom energijom uplatilo je državi dodatni porez na trošarine na proizvod

prodan društvu kupcu te je od tog društva zatražilo i ishodilo povrat plaćenog iznosa na temelju mehanizma „regresa”.

- 2 Društvo kupac smatralo je da se dodatni porez na trošarine o kojem je riječ protivi pravu Unije te je zbog toga pokrenulo postupak pred Tribunaleom di Bologna (Sud u Bologni), pri čemu je zahtijevalo da se društvu za opskrbu električnom energijom naloži povrat plaćenog iznosa. Rješenjem od 19. travnja 2021. Tribunale di Bologna (Sud u Bologni) prihvatio je zahtjev, utvrdio da se članak 6. Uredbe sa zakonskom snagom br. 511/1988 protivi članku 1. stavku 2. Direktive 2008/118/EZ, izuzeo je iz primjene nacionalno pravno pravilo te je naložio društvu za opskrbu električnom energijom da izvrši povrat iznosa koji su mu plaćeni od isteka roka za prenošenje Direktive do ukidanja poreza.
- 3 Društvo za opskrbu električnom energijom najprije je izvršilo nalog i vratilo društvu kupcu plaćene iznose. Zatim je podnijelo žalbu Corteu d'appello di Bologna (Žalbeni sud u Bologni) kojom je zahtijevalo preinaku navedenog rješenja i povrat plaćenog iznosa.

Glavni argumenti stranaka glavnog postupka

- 4 Žalitelj pobija rješenje Tribunalea di Bologna (Sud u Bologni) u dijelu u kojem je taj sud utvrdio: – da su dodatni porez na trošarinu i trošarina porezi koji se međusobno razlikuju; – da pravna načela koja je utvrdio Sud Europske unije u okviru zahtjeva za prethodnu odluku imaju učinak *erga omnes* neovisno o samoizvršavajućoj (*self-executing*) prirodi Direktive. Žalitelj smatra da dodatni porez na trošarinu i trošarina nisu različiti porezi: dodatni porez na trošarinu samo je uvećana stopa trošarine. Stoga taj dodatni porez na trošarinu nije „drugi neizravni porez” u smislu članka 1. stavka 2. navedene direktive.

Sažet prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 5 Sud koji je uputio zahtjev naglašava da se u rješenju Tribunalea di Bologna (Sud u Bologni) slijedi ustaljeni pristup sudske prakse Cortea suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud, Italija), prema kojem su propisi o povratu dodatnog poreza na trošarinu u skladu s pravom Europske unije jer su, s obzirom na to da ne postoje zajednička pravna pravila o povratu poreza, države članice te koje uređuju taj povrat u skladu s načelima ekvivalentnosti i djelotvornosti (vidjeti u tom smislu presude Suda Europske unije od 15. ožujka 2007., *Reemtsma Cigarettenfabriken*, C-35/05, EU:C:2007:167, t. 37.; od 7. studenoga 2018., *K i B*, C-380/17, EU:C:2018:877, t. 56. i 58. te od 14. veljače 2019., *Nestrade*, C-562/17, EU:C:2019:115, t. 40. i 41.). Stoga korisnik može zahtijevati povrat dodatnog poreza na trošarinu od prodavatelja te se može obratiti državi samo ako nije moguće ishoditi povrat od prodavatelja ili ako je to pretjerano otežano, kao u slučaju prodavateljeva stečaja (vidjeti u tom smislu presude Suda od 27. travnja 2017., *Farkas*, C-564/15, EU:C:2017:302, t. 57. i od 31. svibnja 2018., *Kollroß*, C-660 i C-661/16, EU:C:2018:372, t. 66.).

- 6 Prema navedenom pristupu koji se slijedi u sudskoj praksi dodatni porez na trošarinu i trošarina predstavljaju dva različita poreza, ali je isključena mogućnost da dodatni porez na trošarinu ima posebne namjene koje se zahtijevaju člankom 1. stavkom 2. Direktive 2008/118/EZ: naime, njegova je jedina namjena „osiguravanj[e] potrebnih sredstava regionalnim i lokalnim financijskim tijelima kako bi se zajamčilo obavljanje institucionalnih zadaća” (preambula Uredbe sa zakonskom snagom br. 511/1988), dok se njegova dodatna hipotetska namjena, odnosno podupiranje usluge zbrinjavanja otpada, prema mišljenju Tribunalea di Bologna (Sud u Bologni), zakonom predviđa samo kao potencijalna te nije dokazano da se nastojala ostvariti u ovom slučaju. Sud koji je uputio zahtjev u tom pogledu naglašava da tumačenje pojma „posebne namjene” koje je do sada pružao Sud i koje slijedi Tribunale di Bologna (Sud u Bologni) onemogućuje da svrha dodatnog poreza na trošarinu o kojem je riječ bude obuhvaćena tim pojmom.
- 7 Suprotno tomu, u manjem dijelu sudske prakse sudova koji odlučuju o meritumu tvrdi se da dodatni porez na trošarinu ne predstavlja drugi neizravni porez u smislu članka 1. stavka 2. navedene direktive, nego samo povećanu stopu trošarine na električnu energiju.
- 8 Kad je riječ o pitanju o tome može li se dodatni porez na trošarinu smatrati drugim porezom na električnu energiju, sud koji je uputio zahtjev ističe da su trošarina i dodatni porez na trošarinu strukturirani i uređeni na način koji se djelomično podudara; konkretno, dodatni porez na trošarinu predstavlja povećanje stope trošarine te se obračunava, utvrđuje i ubire na isti način. Međutim, smatra da je dvojbeno treba li dodatni porez na trošarinu o kojem je riječ smatrati drukčijim od trošarine. Dvojbe u tom pogledu potvrđuje sličan zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio jedan njemački sud i koji se odnosi na djelomično sličan slučaj, odnosno dodatni porez na grijani duhan (predmet C-336/22). Sud koji je uputio zahtjev smatra da se doslovnom, općem i teleološkom tumačenju članka 1. stavka 2. navedene direktive protivi kvalifikacija trošarine na električnu energiju i dodatnog poreza na tu trošarinu kao jedinstvenog neizravnog poreza jer i trošarina i dodatni porez na trošarinu podrazumijevaju samostalne obveze plaćanja.
- 9 Kad je riječ o učincima članka 1. stavka 2. navedene direktive, sud koji je uputio zahtjev ističe da se u jednom dijelu sudske prakse, osobito u sudskoj praksi Cortea suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud), zagovara obveza da se članak 6. stavci 1. i 2. Uredbe sa zakonskom snagom br. 511/1988 izuzme iz primjene neovisno o izravnom, horizontalnom ili vertikalnom, učinku članka 1. stavka 2. navedene direktive i pozivanjem na načelo neposredne primjenjivosti tumačenja prava Europske unije koje je pružio Sud. Međutim, sud koji je uputio zahtjev ističe da je u sporovima o kojima je odlučivao Corte suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud) zahtjev za povrat u svim slučajevima bio upućen javnoj upravi, dok žalitelj u ovom postupku nije javno poduzeće, a odnos koji je predmet spora horizontalne je prirode, iako ovisi o vertikalnom odnosu. Sud koji je uputio zahtjev također ističe da je Corte suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud) presudio da korisnik može u skladu s načelom djelotvornosti pokrenuti postupak

protiv prodavatelja za povrat neopravdano plaćenih iznosa ili eventualno protiv države za naknadu štete koja proizlazi iz nepravilnog prenošenja direktive Europske unije.

- 10 U sudskoj praksi koja se razvila u suprotnom smjeru u određenim se slučajevima priznaje da članak 1. stavak 2. navedene direktive može proizvesti negativne učinke prema trećim osobama ili se tvrdi da neučinkovitost samoizvršavajućih direktiva u horizontalnim odnosima kupcu onemogućuje da se na nju pozove u odnosu na dobavljača, tako da se u tom slučaju može pozvati samo na zaštitu u obliku naknade štete (vidjeti u tom pogledu presudu Suda od 19. studenoga 1991., Francovich, C-6/90 i C-9/90, EU:C:1991:428).
- 11 Sud koji je uputio zahtjev naglašava da je Sud u nekoliko navrata utvrdio načelo prema kojem direktive, uspostavljanjem obveza samo za državu članicu, mogu dovesti do prednosti za pojedinca u odnosu na državu, ali mu ne mogu dodijeliti prava u odnosima između pojedinaca. Međutim, smatra da nisu izričito pojašnjena ograničenja zabrane „horizontalnosti” direktiva.
- 12 Čini se da Sud nakon presude Link Logistic (presuda Suda od 24. lipnja 2019., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, t. 61. i 62.), u kojoj je odlučivao o okvirnoj odluci, ali je proširio svoje rasuđivanje na direktive, izjednačuje izravan učinak i izuzimanje iz primjene. U presudi od 18. siječnja 2022., Thelen Technopark Berlin GmbH, C-261/20 (EU:C:2022:33, t. 33.) sudu se priznaje mogućnost da izuzme iz primjene nacionalno pravno pravilo koje je suprotno odredbi prava Europske unije koja nema izravan učinak.
- 13 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, iz sudske prakse Suda proizlazi razlika ovisno o tome je li direktiva namijenjena uređenju odnosa između pojedinaca ili uređenju vertikalnih odnosa između pojedinaca i država, pri čemu samo podredno obuhvaća odnose između pojedinaca ili se na njih samo odražava: u prvom slučaju ne postoji mogućnost pozivanja na direktivu u odnosu na pojedinca kako bi se promijenila njegova prava i obveze te ona služi samo kao kriterij zakonitosti nacionalnih pravnih pravila, dok u drugom slučaju može imati „samo negativne učinke na prava trećih osoba” (vidjeti presude od 7. siječnja 2004., Delena Wells, C-201/02, EU:C:2004:12, t. 57. i od 7. srpnja 2008., Arcor AG & Co. KG, C-152/07 do C-154/07, EU:C:2008:426, t. 36.) ili se može čak primijeniti u horizontalnim odnosima (vidjeti presudu od 26. rujna 2000., Unilever, C-443/98, EU:C:2000:496, t. 51.).
- 14 Sud koji je uputio zahtjev smatra da se priznavanjem primjenjivosti članka 1. stavka 2. navedene direktive na horizontalni odnos, koja ovisi o vertikalnom odnosu, provode načela ekvivalentnosti i djelotvornosti, pri čemu se izbjegava nerazumna diskriminacija pojedinca koji bi se trebao nadati da druga strana neće moći ispuniti svoju obvezu kako bi od države mogao zahtijevati povrat neopravdano plaćenog iznosa. Naime, ako poduzetnik može vratiti taj iznos, korisnik ne može u odnosu na drugu stranu istaknuti prigovor nezakonitosti oporezivanja čiji je financijski teret snosio taj korisnik. Stoga je moguća samo

zaštita u obliku naknade štete s posljedičnim otežavanjem tereta dokazivanja koji ima pojedinac (vidjeti presudu Suda od 30. rujna 2003., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, t. 51. do 56.).

- 15 Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev ističe da se ovaj zahtjev za prethodnu odluku samo djelomično podudara sa zahtjevom za prethodnu odluku koji je uputio Tribunale di Como (Sud u Comu, Italija) i povodom kojeg je trenutačno u tijeku postupak (predmet C-316/22).

RADNI DOKUMENT